

UDVIKLING AF REFORM-RELATERET KURSUSMATERIALE TIL ALMEN SPROGFORSTÅELSE (URKAS)

Projektbeskrivelse

1. Konsortiets deltagere ("interessenter")

Amtscentret for Undervisning, Københavns Amt, Syddansk Universitet (ISK og DIG), Amtsentret for Undervisning, Fyn, Ordrup Gymnasium, Fåborg gymnasium, Vestjysk Gymnasium og HF-kursus Tarm).

2. Konsortiets struktur

Konsortiets medlemmer ("interessenter") har udpeget Anette Wulff, SDU, som koordinator (operatør). Hun vil stå som ansøger på konsortiets vegne og have det overordnede projektansvar. Desuden har hver af de øvrige medlemmer af konsortiet udpeget deres egen "tovholder", der har ansvaret for kommunikationen med operatøren og inden for den enkelte interessentgruppe.

3. Beskrivelse af medlemmernes kompetence og individuelle bidrag til projektet

Nedenfor følger en kort beskrivelse af konsortiets enkelte institutioner - deres kompetencer og ansvarsområder inden for projektet.

3.1 Amtsentre for Undervisning:

Amtscentrene i Danmark udgør et landsdækkende netværk under samme lov med samme navn og kerneydelser. I landets 14 amter og to hovedstadskommuner fungerer centrene som ressource- og udviklingscentre for skoler og uddannelsesinstitutioner i regionen. Kerneydelserne er: information om og udlån af undervisningsmidler, pædagogisk rådgivning, afholdelse af kurser, seminarer og konferencer. I tæt samarbejde med producenterne af undervisningsmidler har amtscentrene skabt et informationsnet om alle nyudgivelser - boglige såvel som ikke-boglige. Der er indgået en informationsaftale, hvor amtscentrene forpligter sig til aktivt at fremvise og informere om pædagogiske udgivelser. Amtsentrene har mange aktiviteter, der støtter den pædagogiske anvendelse af IT i undervisningen, dels i form af udviklingsorienterede konsulenter, dels i form af en bred vifte af kursustilbud.

3.1.1 Amtsentret for Undervisning, Fyn

Tovholder til Amtscentret for Undervisning, Fyn, er Finn Roholt Pedersen, konsulent for ungdoms- og voksenuddannelserne. Udover ACU-Fyns Amt har også ACU-Ribe og ACU-Vejle inden for Syddanske Amtscentre givet tilsagn om at afholde det udviklede kursus.

ACU-Fyns Amt har i løbet af de senere år udviklet et stadigt tættere samarbejde med amtscentrene i Sønderjyllands- Ribe- og Vejle amter. SDA eller Syddanske Amtscentre udvikler og afholder i fællesskab blandt andet kurser for undervisere ved de gymnasiale uddannelser.

ACU Fyns Amt har i løbet af en årrække fået stor erfaring af såvel pædagogisk som teknisk art i forbindelse med udviklingen af kurser, der sigter på en større forståelse for de muligheder, der er for at integrere IT-baserede uv-midler på en pædagogisk forsvarlig måde i undervisningen. Form, emne og medie har været integrerede dele af kurserne, og de kompetencer, deltagerne har opnået, har haft stor anvendelsesgrad i den efterfølgende undervisningspraksis, blandt andet fordi kursernes indhold har været præsenteret i det medie (Fronter), kursisterne forventes at bruge sammen med deres egne elever. ACU Fyns Amt har erfaring fra bl.a. udrulningen af Gymnasie-IT på Fyn, implementeringen af Fronter på såvel gymnasier som VUCer og udviklingen af egentlig IT-efteruddannelse for VUC området. Denne ekspertise stilles til rådighed for URKAS.

3.1.2 Amtscentret i Københavns Amt

Amtscentret i Københavns Amt vil inden for projektets overordnede rammer deltage i udviklingen af pædagogisk-didaktiske metoder, materialer og undervisningsforløb til almen sprogforståelse. Dette arbejde sker bl.a. i tilknytning til udviklingen af VISL-plattformen og i samarbejde med operatøren og de i projektet deltagende gymnasier. Amtscentrets konsulenter bidrager med deres faglige ekspertise som fremmedsprogs- og dansklærere og med deres erfaringer med tilrettelæggelse, evaluering, vidensdeling og erfaringspredning i forhold til projekter og efteruddannelse. Samtidig vil Amtscentret trække på sprogkonsulenten på grundskoleområdet for at sikre, at konsortiets arbejde er i samklang med de nyeste tendenser i Grundskolens sproglige undervisning og med det europæiske samarbejde omkring sprogundervisning. Amtscentret bidrager derudover med lokaler og administrativ kapacitet i konsortiearbejdet. Amtscentrets kontaktperson er pædagogisk konsulent Anne Gregersen. Herudover deltager gymnasiekonsulent Ole Krogh i arbejdet .

3.2 Institut for Sprog og Kommunikation

Institut for Sprog og Kommunikation (ISK) på Syddansk Universitet (SDU) er et tværsprogligt forskningsinstitut bestående af sprogforskere fra engelsk, fransk, spansk, russisk, tysk samt tre skandinaviske sprog: dansk, norsk og svensk.

Et af de mest omfattende projekter inden for ISK's ramme er VISL ("Visual Interactive Syntax Learning"). Projektet fik sin start i 1996, da tre sproglærere (engelsk, fransk, tysk) besluttede at skabe en slags "grammar doctor", der kunne være til rådighed døgnet rundt via Internettet for at bibringe de studerende et bedre kendskab til de pågældende sprogs struktur og grammatik. Med teknisk programmørassistance fra Mærsk McKinney-Møller Institutet er der blevet skabt en gratis tilgængelig webside, der i dag besøges fra hele verden (visl.sdu.dk). Antallet af VISL-sprog er i mellemtiden vokset fra 3 til 21 med tilføjelsen af arabisk, bosnisk, dansk, esperanto, finsk, græsk

(både moderne og oldgræsk), hollandsk, italiensk, japansk, latin, lettisk, norsk (både bokmål og nynorsk), portugisisk, russisk, spansk og svensk.

I de otte år VISL-projektet har eksisteret, er der blevet anvendt over 10,000,000 kr og adskillige tusinde arbejdstimer af lærere, studerende og studenterprogrammører. Det betyder, at URKAS kan tage afsæt i en i forvejen højt udviklet IT-plattform. Det vil også medføre, at det her beskrevne projekt har de bedste muligheder for at overholde de angivne deadlines. VISL kører på ISK's egen server, der stilles til rådighed for projektet. Ligeledes vil ISK stille dets velfungerende og veludstyrede IT-Center til rådighed til implementering af det IT-mæssige udviklingsarbejde i projektperioden. Til at servicere centrets servere og andet edb-udstyr vil ISK også bidrage med nogle timer til systemadministrator og sekretær.

Følgende 3 medlemmer fra ISK vil deltage aktivt i URKAS-projektet: Anette Wulff, Eckhard Bick og John Dienhart. Tovholder for ISK bliver Anette Wulff.

Ovennævnte personer har i en årrække deltaget i udbredelse af kendskab til VISL-systemet i det danske skolesystem. På gymnasieniveau har VISL-gruppen i de sidste tre år samarbejdet med fagkonsulenterne for de ti sprog, der undervises i på danske gymnasier. I den forbindelse har 125 gymnasielærere deltaget i VISL-kurser afholdt af VISL-medarbejdere på ACU-Fyns Amt. Desuden har VISL-gruppen haft samarbejde med dansk- og engelsklærere på landets handelsgymnasier. Her deltog lærere fra ca. en tredjedel af landets HHX skoler i et 2-årigt projekt. VISL-gruppen har i januar 2004 indledt et nyt 2-årigt projekt. Denne gang i samarbejde med lærerseminarier på Sjælland, Fyn og Jylland.

3.3 Dansk Institut for Gymnasiepædagogik

Dansk Institut for Gymnasiepædagogik (DIG) ved Syddansk Universitet arbejder inden for en række almenpædagogiske, organisationsudviklingsmæssige og fagdidaktiske forskningsområder i relation til de gymnasiale uddannelser. DIG har desuden en række uddannelsesprogrammer: en forskerskole, en masteruddannelse med to grene, pædagogikumuddannelsen for gymnasielærere og et efteruddannelsesprogram i relation til gymnasiereformen.

DIG's rolle i URKAS vil være at evaluere projektets anvendelse på de deltagende gymnasier set i forhold til de involverede fags didaktiske og pædagogiske rammer, samt set i relation til de overordnede, generelle rammer for den kommende gymnasiereform, for på den baggrund at placere projektet i forhold til en moderne fremmedsprogspædagogik. Tovholder for DIG bliver Anne Jensen.

3.4. Gymnasierne

Lærere fra følgende gymnasier har erklæret sig villige til at fungere som evaluatore af kursusmaterialer og evt. foreslå supplerende undervisningsmidler, som måtte have direkte relevans til Almen sprogforståelse.

Ordrup Gymnasium

Fra dette gymnasium deltager Jørgen Wildt Hansen og Anne Marie Heltoft.

Fåborg Gymnasium

Fra dette gymnasium deltager Hanne Lunddorff og Karen Dreyer Jørgensen. Sidstnævnte vil være tovholder.

Vestjysk Gymnasium og HF-kursus Tarm

Fra dette gymnasium deltager Henrik Fogde og Thomas Kongsted. Sidstnævnte er formand for den lokale afdeling af Klassikerforeningen i Ringkøbing Amt og vil være tovholder for dette gymnasium.

4. Formål

URKAS henhører under det prioriterede indsatsområde ”Almen sprogforståelse i det almene gymnasium”. Formålet med projektet er ud fra de ministerielle bekendtgørelser og vejledninger på området at udvikle materialer og forslag til konkrete undervisningsforløb i faget Almen sprogforståelse byggende på den eksisterende VISL-platform udviklet ved ISK på SDU.

Der udarbejdes et egentligt internetbaseret kursus, der guider både elever og lærere igennem et integreret grammatikforløb, hvor det dels ville være muligt at følge en rød tråd igennem hele kurset, dels at udvælge bestemte moduler til kortere projekter, repetition, m.m.

VISL-platformen videreudvikles ud fra pædagogiske, fagdidaktiske og praktiske hensyn. VISL giver den enkelte elev mulighed for at lære i sit eget tempo og på sit eget niveau. Derved tilgodeses ønsket om undervisningsdifferentiering. Modtagelsen af elever fra mange forskellige skoler med lige så forskellig viden om sprog og grammatik er en stor udfordring for sproglærerne i 1. g. Derfor vil et materiale, der er selvinstruerende på forskellige niveauer være en meget god hjælp til tilrettelæggelse og gennemførelse af en del af undervisningen i almen sprogforståelse.

Gennem URKAS kan der ydes hjælp til det problem, som Niels Iversen peger på i sin artikel ”Fra sprogfag til sprogkompetence – nødvendige perspektiver for det danske uddannelsessystem” (www.uvm.dk/sgi/printpage/pf.sgi): ”Det er en tradition i Danmark, at lærere, der underviser i sprog, opfatter den sproglige indlæring som en irriterende forhindring. Sprogundervisningen kan beskrives efter det traditionelle eventyrparadigme: en lang vej med chikaner og uhyrer, der forhindrer den unge helt i at nå frem til skatten/den attråede.” VISL’s element af edutainment kan her medvirke til at fremme både lærernes og ikke mindst elevernes interesse for sprogs opbygning.

Målsætningen for projektet er at tilpasse de forskellige moduler i URKAS til de krav og mål, der vil ligge i de forskellige sprogfag på deres forskellige niveauer. URKAS vil være så fleksibel, at der vil være mulighed for, at de forskellige sprogdidaktiske holdninger kan afspejles i kursusmaterialet - ikke mindst ved at tilbyde en lang række links til relevant elektronisk materiale, der vil supplere det i projektet udviklet materiale.

5. Nogle fordele ved at bruge VISL

Da URKAS bygger på VISL’s allerede eksisterende website, vil projektet fra starten have adgang til en række nyttige og brugbare elementer, herunder følgende:

- Deltagerne får adgang til et yderst avanceret og veludviklet IT-system, der sikrer en meget høj grad af interaktion.
- Deltagerne kan gennemgå kurset i deres eget tempo og skræddersy forløbet til deres egne styrker og svagheder.

- Deltagerne får øjeblikkelig feedback på deres arbejde.
- Kurset indeholder en høj grad af “edutainment” (= education + entertainment) og giver deltagerne adgang til et antal sprogspil og muligheder for at teste deres viden om grammatik, efterhånden som denne viden bliver større og større i løbet af kurset.
- Deltagerne har mulighed for at konkurrere om topplacering med brugere i hele verden i mange af spillene.
- Kursusmaterialet ændres hele tiden. Et fundamentalt princip i VISL-systemet er at undgå kedelig repetition. Det betyder, at hver gang, man vælger et bestemt sprogspil eller en bestemt test, vil opgaven være forskellig. Det er således viden og ikke en god hukommelse der er det væsentligste for at opnå en god præstation.
- Deltagerne har mulighed for at vælge mellem mange sprog. VISL’s website tilbyder for indeværende sprogmateriale til 21 forskellige sprog – arabisk, bosnisk, dansk, engelsk, esperanto, finsk, fransk, græsk (både moderne og oldgræsk), hollandsk, italiensk, japansk, latin, lettisk, norsk (både bokmål og nynorsk), portugisisk, russisk, spansk, svensk og tysk.
- Indlæring af grammatik forenkles, ved at der anvendes et ensartet system. VISL bruger det samme analysesystem, den samme terminologi og det samme symbolsæt for alle 21 sprog, der for tiden er tilgængelige på websitet. Det betyder, at når man først har lært systemet for f. eks. engelsk, kan man allerede anvende det på ethvert af de andre VISL sprog. Den eneste undtagelse er arabisk, hvor den grammatiske tradition er helt anderledes end for de andre VISL-sprog.
- VISL-systemet indeholder i forvejen et veludviklet tværsprogligt materiale: *Grammy i Klostermølleskoven – “VISL-lite”*: Tværsproglig sætningsanalyse for begyndere. Grammatikfortællingen og de medfølgende øvelser er primært tænkt som materiale til et tværsprogligt introduktionsforløb i gymnasiet, men kan også bruges som generel introduktion til VISL-systemet. Samtlige øvelsessætninger og terminologien er således fuldt integreret i VISL-projektets interaktive grammatikprogrammer og sprogspil. Dette materiale vil i URKAS projektet blive bearbejdet i forbindelse med et LMS for at lette tilgangen til stoffet.

6. Fordeling af arbejdsopgaver blandt konsortiets medlemmer

6.1 Tekstproduktion og integration med VISL

Denne del af projektet vil ISK stå for. Der udarbejdes kursusmateriale på både dansk og engelsk, som integreres med den eksisterende interaktive VISL-website, hvor engelsk er hovedsproget med oversættelse til målsprogene.

6.2 Integration af kursusmaterialet i et LMS

Videreudviklingen af VISL-systemet vil bl.a. bestå i integration mellem VISL og et LMS ("Learning Management System") for at lette læreres og elevers adgang til de mange muligheder, der vil blive tilbudt gennem de nyudviklede materialer i URKAS. To oplagte muligheder er a) Fronter, der i forvejen er valgt som standard i Fyns Amt og b) Netstudier, som Københavns Amt i forvejen har besluttet sig for. En interessant sidegevinst for projektet vil være at finde ud af, hvordan man får disse to LMS til at tale sammen. Fordelen ved at designe et on-line webbaseret uv-materiale, således at det kan præsenteres i eller i forbindelse med det LMS, brugeren kender, er, at underviseren udover at få stillet et interaktivt uv-materiale til rådighed vil have mulighed for at placere det i forbindelse med den kommunikationsplatform, der forventes at bruge i det øvrige samarbejde med eleverne. Dette vil betyde, at underviseren kan placere en genvej til undervisningsmaterialet i sit virtuelle klasseværelse og dermed sikre, at alle på en nem måde kan komme til det. Integration vil samtidig betyde, at de øvrige værktøjer, det anvendte LMS giver adgang til f. eks. fælles arkiv, fælles mail, chat og selvproducerede øvelser/prøver, kan støtte brugeren af materialet ligesom det, at man skal ind i et LMS for at komme til materialet, vil understøtte brugen af LMS og de kompetencer, dette giver i forhold til at kunne finde relevant information, kommunikere og gemme og hente materiale her. Denne del af projektet vil ACU-Fyns Amt stå for.

Generelt kan det siges, at koblingen til et LMS letter brugernes adgang til de enkelte dele af kursusmaterialet samtidig med at der opnås mulighed for dannelse af et netværk omkring materialet. Dog vil konsortiet bestræbe sig på at gøre kursusmaterialet så uafhængigt af LMS som muligt, så materialet også er tilgængeligt direkte fra visl.sdu.dk.

Integration mellem undervisningsmaterialet og et LMS kan foregå på to måder:

1. Det materiale, der bliver udviklet under URKAS, vil blive opdelt i afpassede sektioner for også på den måde at gøre stoffet lettere tilgængeligt.
2. Brugeren bliver ledt igennem en række emner med stigende sværhedsgrad. For hvert emne inddrages fire elementer: (a) en introducerende, teoretisk tekst, (b) et afsnit af *Grammy*-historien (c) en eller flere øvelser (d) et eller flere relevante VISL-spil og (e) mulighed for valg af supplerende materiale. (a) - (e) gennemgås successivt i denne rækkefølge for en progression af emner, fra f.eks. ordklasser som navneord og udsagnsord til funktioner som grundled og genstandsled til sætningsanalyseemner som ledsætninger og sideordning. Orienteringen i systemet

sker vha. ikonbaserede navigationsbjælker, der linker direkte ned til de relevante sider/programmer på VISL's website.

Herudover kan supplerende materiale, uddybende forklaringer samt beslægtet elektronisk materiale rundt omkring på danske eller udenlandske uddannelsesinstitutioner gøres tilgængelig som valgfrie links på de relevante steder i systemet, således at kurset på den ene side fremstår som et strømlinet forløb, og på den anden kommer til at rumme dybere videnslag til dem, der måtte have en særligt interesse eller behov.

6.2 Evaluering af kursusmaterialet

Denne del af projektet vil Fåborg Gymnasium samt Vestjysk Gymnasium og HF-kursus Tarm stå for. Ordrup Gymnasium bidrager til udvikling af kursusmaterialer og vil også være evaluator. Gymnasielærerne vil afprøve de udviklede materialer i deres egne klasser og give feed-back til konsortiet, inden de egentlige kurser for gymnasielærere igangsættes fra januar 2005.

6.3 Planlægning og afholdelse af kurser

Denne del af projektet vil amtscentrene stå for. Efter afprøvningsmødet i Odense i september 2004 vil amtscentrene annoncere for kurser for gymnasielærere i hele landet. Disse kurser afholdes på de enkelte amtscentre fra januar 2005.

6.4 Evaluering af kursusforløbet på de enkelte gymnasier

Denne del af projektet vil DIG stå for. DIG vil aflægge besøg på de gymnasier, hvis lærere har deltaget i kurserne på amtscentrene med henblik på vurdering af kursusmateriale og deltagernes udbytte heraf. Feed-back fra disse evalueringer gøres tilgængelig for både for konsortiets medlemmer og for interesserede gennem links fra visl.sdu.dk.

7. Projektudvikling

Under projektets forløb gennemgår konsortiet det endelige ministerielle baggrundsmateriale, forskellige teoretiske tilgange og vinkler på begrebet almen sprogforståelse og egne erfaringer med undervisning i området. Herudfra udvikles metoder, arbejdsformer og andre undervisningsmaterialer, der indgår i et konkret undervisningsforløb til gymnasierne. Undervisningsforløbet skal medtænke de rammer som er afstukket i beskrivelserne af dimensionen sprogforståelse. For at kunne inkludere den brede vifte af elementer i den tidsbegrænsede projektperiode bliver opgaverne fordelt på følgende måde:

Fyns Amt

- samarbejde mellem dansk og sprogfag, herunder latin

- færdigheder i sproglig analyse
- fælles metasprog og analysemetode

Københavns Amt

- sproglig bevidsthed og teoretisk indsigt som en del af den almene studiekompetence
- kendskab til europæisk sproghistorie
- elementært kendskab til sociolingvistik

8. Tidsplan

Projektet gennemføres efter den nedenfor beskrevne tidsplan:

8.1 Planlægningsmøde

Alle konsortiets medlemmer samles til et to-dages seminar i Odense i april/maj 2004 for at planlægge kursusindhold.

8.2 Udvikling af kursusmateriale

I perioden april – juli udvikles og integreres selve kursusmaterialet i følge ovenfor nævnte arbejdsfordeling.

8.3 Afprøvningsmøde

Alle konsortiets medlemmer samles igen til et to-dages seminar i Odense i september 2004 for at afprøve og blive fortrolige med det udviklede kursusmateriale, så de derigennem bliver i stand til at afholde egne kurser.

8.4 Evalueringsmøde

Alle konsortiets medlemmer samles til et møde af en dags varighed i Odense i december 2004 for at evaluere de udviklede materialer og selve projektførelsen, inden amtscentrenes egne kurser for gymnasielærere afvikles fra januar 2005.

9. Udbredelse af kursusmateriale og opbygning af netværk

Gennem koblingen af undervisere fra flere gymnasier i projektgruppen og i kurserne vurderes og spredes erfaringer og arbejdsformer mellem skolerne. Her er det en stor fordel for projektets udbredelse, at VISL-gruppen ved ISK i forvejen har haft et samarbejde med Undervisningsministeriet og 10 fagkonsulenter med det formål at øge kendskabet til VISL-systemet på danske gymnasier.

At knytte disse erfaringer til teoretisk overblik og praktisk organisation og vidensdeling på skolen og på tværs af skoler gennem deltagelse af Amtscentrene, VISL-gruppen og DIG.

Disse kommende kurser kombinerer teori og praksis – der bliver evt. tid mellem kursusgangene til afprøvning i egne klasser.

Gennem deltagelse i kurset opnår deltagerne et kompetenceløft. De får kendskab til de i projektet udviklede VISL-redskaber, metoder og arbejdsformer og undervisningsmaterialer, og de bliver inspirerede til videreudvikling af egne metoder og forløb.

Samtidig klædes spydspidser på til at give lokale kurser på egen og andres skoler og til at give konsulenthjælp til lærere og teams og faggrupper.

10. Ét system til sprogundervisning i hele uddannelsessystemet

Som nævnt er det i første omgang meningen med projektet URKAS at udvikle kursusmateriale til alment gymnasium (stx) i forbindelse med faget ”Almen sprogforståelse”. Fra januar 2005 vil kurset blive udbudt til en række ”spydspidser” gennem landets amtscentraler. På langt sigt er konsortiet også interesseret i at tilpasse kursusmaterialet til de andre gymnasiale retninger: HF, HHX og HTX. Det vil være i tråd med ministeriets interesse i at koordinere sprogundervisningen på alle gymnasiale retninger. Konsortiets plan er faktisk endnu mere visionær, idet der også sigtes efter grundskolen.

Tanken bag dette udvidede kursus er at være medvirkende til, at der kan finde en reel og logisk progression sted med hensyn til sprogundervisningen i det danske uddannelsessystem, fra grundskolen over ungdomsuddannelserne til de mellemlange og lange videregående uddannelser.

For dansklærere og lærere i dansk som andetsprog er det helt klart også en fordel, at materialet vil give mulighed for at sammenligne grammatik på tværs af mange sprog (som tidligere nævnt findes der p.t. 21 sprog på VISL's website, og antallet vokser stødt) – og i det hele taget er det naturligvis en fordel, at eleverne møder et genkendeligt system i hvert fald i dele af deres sprogundervisning, og at de oplever, at sproglærere trods mange sprog taler samme (meta)sprog.

I forbindelse med kurserne på landets amtscentre vil deltagerne naturligt få opbygget netværk og samarbejdsrelationer, enten inden for eget fag eller på tværs af fag, blandt den enkelte uddannelsesinstitutioners sproglærere eller mellem lærerne på flere uddannelsesinstitutioner.

Eleverne skulle gerne nyde godt af deres lærers deltagelse i kurset gennem en for dem lettere tilgang til de kerne-/basisgrammatiske områder i de enkelte sprogfag og i høj grad gennem øgede muligheder for at kunne arbejde selvstændigt og umiddelbart givtigt med sprog i et system, som er fleksibelt og rummer store muligheder for nem og naturlig differentiering.

Konsortiet bag denne ansøgning ønsker på langt sigt at bidrage til udvidelsen af almen sprogforståelse til at omfatte hele det danske undervisningssystem. I forbindelse med den nye gymnasiereform og indførelsen af almen sprogforståelse som et selvstændigt element i uddannelsen mener vi, det er oplagt at tilbyde lærere og elever over hele landet et pædagogisk veltilrettelagt kursusmateriale, der gerne skulle give den enkelte bruger en større sproglig indsigt.

